

Marian Paździor

Modernizacja i rewaloryzacja zespołów starej zabudowy w miastach - narada konsultacyjna w Warszawie

---

Ochrona Zabytków 35/3-4 (138-139), 249-250

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

obchodzenie go prowadzić może na ma-
nowce. Potrzebna jest specjalna sesja
poświęcona miejscu rekonstrukcji w
praktyce i teorii konserwatorskiej, aby
jasno zdefiniować w tej mierze konser-
watorskie pryncypia.

Często podnoszone niedostatki działal-
ności konserwatorskiej wynikają w du-
żej mierze, zdaniem dyskusantów, z braku
koordynacji, wypracowanej jasnej
koncepcji i strategii konserwatorskiej.
Pewne nadzieje wiążemy z powstałym
w pierwszym dniu konferencji Stowa-
rzyszeniem Konserwatorów Zabytków.

Nic jest ono w stanie i nie powinno
wyřęcać organów administracji pań-
stwowej powołanych w tym celu, po-
winno jednak stworzyć płaszczyznę wy-
miany poglądów i prezentować poglądy
środowiska będąc, zgodnie ze statutem,
jego reprezentacją. Może Stowarzysze-
niu uda się wreszcie doprowadzić do
realizacji wysuwanego od dziesiątków
lat postulatu przyswojenia polskim kon-
serwatorom ważniejszych pozycji fa-
chowej literatury zagranicznej.
Trzydniowe obrady pozwalają sformu-
łować kilka ocen natury ogólnej. Otóż

zarówno tezy referatów, jak i głęboko
zaangażowane głosy dyskusantów doty-
czyły podstawowego dylematu naszego
zawodu — jak wykorzystać istniejące
warunki dla dalszego ulepszenia pracy.
Choć nie zabrakło ostrych ocen, obcy
był uczestnikom werbalizm jałowych
dyskusji „rozliczeniowych”. Głównym
problemem była integracja środowiska
i próba odpowiedzi na pytanie — w ja-
ki sposób lepiej konserwować narodo-
we dobra kultury.

Lech Krzyżanowski

KONFERENCJA KONSERWATORSKA W WARSZAWIE

Z inicjatywy Zarządu Muzeów i Ochro-
ny Zabytków 16 kwietnia 1982 r. zwo-
łana została konferencja konserwator-
ska. Głównym tematem spotkania było
omówienie działalności wojewódzkich
konserwatorów zabytków i służby mu-
zealnej w aspekcie wymogów wprowa-
dzonej w życie reformy gospodarczej.
Generalny Konserwator Zabytków za-
prosił na konferencję wojewódzkich
konserwatorów zabytków, przedstawicieli
działów finansowych ważniejszych
muzeów oraz Zarządu PP Pracownice
Konserwacji Zabytków. A oto najważ-
niejsze problemy, które poruszano:

— **Sprawa prowadzenia inwestycji przez
wojewódzkich konserwatorów zabyt-
ków.** Jako postulat wysunięto koniecz-
ność uwolnienia konserwatorów od tych
zadań i powierzenie ich wojewódzkim
Dyrekcjom Rozbudowy Miast i Osiedli,
gdzie należałoby utworzyć specjalistycz-
ną komórki d/s inwestowania w zakre-
sie ochrony zabytków. Natomiast kon-
serwator winien działać jedynie z pozy-
cji władzy administracyjnej wydającej
nakazy i zakazy, nadzorując ich wyko-
nanie, wraz z możliwością bezwzględ-
nego stosowania odpowiednich sankcji.
Wnioskowano, aby przy przejściu spraw
inwestycji przez WDRMiO prowadzić
prace zgodnie z pokryciem finansowym,
a w razie braku funduszy prace przery-
wać.

— **Użytkowanie obiektów zabytkowych.**
Zgłoszono postulat aby wojewódzki

konserwator zabytków mógł przekazy-
wać środki właścicielom zabytkowych
budowli, o ile będzie taka potrzeba na
podstawie zwiększonych uprawnień dla
udzielenia dotacji większych niż to
przewiduje Uchwała nr 179 Rady Mi-
nistrów.

— **Inspektorzy nadzoru.** Wysunięto po-
stulat unormowania zasad ich wynagra-
dzania. Inspektorzy z wyższymi kwali-
fikacjami, koniecznymi przy ochronie
zabytków, winni być lepiej opłacani. To
samo dotyczy inspektorów ds. zabytków
ruchomych, o których — jak wiemy —
praktycznie jest bardzo trudno.

— **Plany gospodarcze.** Podkreślono aby
w planach centralnych, resortowych i te-
renowych, w dziale remontów kapital-
nych, znalazła stałe miejsce ochrona
zabytków. Remonty objęte są prawem
budowlanym i wojewódzki konserwator
zabytków nie ma obowiązku jego
egzekwowania. Należy wystąpić do
władz aby przedsięwzięcia, w których
skład majątku trwałego wchodzi obiek-
ty zabytkowe, ponosiły skutki finansowe
wynikające z utrzymywania obiektów
w należytych stanie (wg przepisów *Usta-
wy o ochronie dóbr kultury i o muzeach*
z dn. 15.II.1962 r.). W takich przypad-
kach należy stosować ulgi podatkowe,
udzielać niskoprocentowych lub bez-
procentowych pożyczek, po zaopinio-
waniu wniosków przez wojewódzkich
konserwatorów zabytków.

— **Status wojewódzkich konserwatorów**

zabytków. W obecnej sytuacji, podle-
gają urzędowi wojewódzkiemu i chcą
dobrze wykonywać swą pracę niejedno-
krotnie działają przeciw urzędowi, co
wydaje się być paradoksalne. Stąd na-
leży zmienić ich status, aby mogli podle-
gać bezpośrednio Generalnemu Kon-
serwatorowi Zabytków. Ponadto stwier-
dzono, że należy upowszechnić przekonanie,
iż wojewódzki konserwator za-
bytków nie odpowiada za stan zabyt-
ków w kraju. Odpowiedzialni są za
to — właściciele i użytkownicy zabyt-
kowych obiektów.

— **Zezwolenia na prowadzenie prac
konserwatorskich.** Wysunięto wniosek,
aby pismo w sprawie spełnienia ko-
nicznych warunków przy wydawaniu
takich zezwoleń, było przekazane wo-
jewódzkim konserwatorom, przez Gene-
ralnego Konserwatora Zabytków.

— **Wykonawcy robót konserwatorskich.**
Stwierdzono, że w obecnej sytuacji wo-
jewódzki konserwator zabytków ma
wolną rękę w doborze wykonawców.
Musi on kierować się limitami finanso-
wymi stąd dobiera takich wykonawców
prac konserwatorskich, którzy wykona-
ją je tanio dając jednocześnie gwarancję
dobrej jakości robót.

Marian Paździór

MODERNIZACJA I REWALORYZACJA ZESPOŁÓW STAREJ ZABUDOWY W MIASTACH

— NARADA KONSULTACYJNA W WARSZAWIE

Z inicjatywy Zarządu Muzeów i Ochro-
ny Zabytków Ministerstwa Kultury i
Sztuki w dniu 18 czerwca 1982 r., w
siedzibie resortu Administracji, Gospo-
darki Terenowej i Ochrony Środowiska
w Warszawie, odbyła się narada kon-
sultacyjna służb ochrony zabytków, pla-
nowania przestrzennego oraz gospodar-
ki komunalnej i mieszkaniowej poświę-
cona modernizacji i rewaloryzacji ze-
społów starej zabudowy w miastach.
Przewodniczył jej architekt Czesław Ko-
tela, podsekretarz stanu w Ministerstwie
Administracji, Gospodarki Terenowej
i Ochrony Środowiska.

Celem pierwszego tego typu spotkania
było sprecyzowanie — w oparciu o do-
świadczenia wybranych, najbardziej
aktywnych ośrodków — zasad współ-
pracy i koordynacji działań w wo-
jewództwach, dotyczących modernizacji
i rewaloryzacji ze szczególnym uwzględ-
nieniem procesów realizacyjnych (pro-
blemy organizacyjne, formalnoprawne,
wykonawstwo itp.) w warunkach gospo-
darczych obecnego 5-lecia. W naradzie
wzięli udział główni architekci wo-
jewództw, wojewódzcy konserwatorzy za-
bytków i przedstawiciele wydziałów od-
powiedzialnych za gospodarkę mieszka-

niową — z Warszawy, Jeleniej Góry,
Krakowa, Lublina, Łodzi, Płocka, Po-
znania, Torunia i Zamościa.
Dyskutowane obecnie założenia progra-
mowe budownictwa mieszkaniowego do
1990 r., przewidują modernizację istnie-
jących zasobów mieszkaniowych, jako
jednego z ważnych sposobów polepsza-
nia warunków w tym zakresie. Dawna
zabudowa w dużym stopniu ma warto-
ści zabytkowe i jej rewaloryzacja winna
być traktowana priorytetowo. Właśnie
powstrzymanie procesu dekapitalizacji
starych zasobów mieszkaniowych, w
tym zabytkowych, znalazło odbicie w

wytucznych do opracowania problematyki ochrony wartości kulturowych w planach zagospodarowania przestrzennego, opracowanych przez Międzyresortową Komisję ds. Rewaloryzacji Miast

i Zespołów Staromiejskich zatwierdzonych 27.XI.1981 r., przez podsekretarza stanu resortów Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz Kultury i Sztuki. Przewiduje się,

że tej problematyce poświęcona będzie ogólnopolska konferencja, planowana jesienią 1982 r.

Marian Paździor

DOROCZNE SPOTKANIE ZWIĄZKU KONSERWATORÓW KRAJOWYCH WIECZÓR NAUKOWY W SIEDZIBIE ZWIĄZKU POLAKÓW W AUSTRII „STRZECHA” W WIEDNIU

W Republice Federalnej Niemiec sprawu kultury, a więc również ochrony i konserwacji dziedzictwa kulturowego, znajdują się w gestii rządów krajowych. Nie istnieją centralne władze konserwatorskie w Bonn, stąd jedyną płaszczyzną wspólnego porozumienia i działania jest Związek Konserwatorów Krajowych w RFN (Vereinigung der Landesdenkmalpfleger in der BRD). Przedstawiciele związku spotykają się na zjazdach wiosną każdego roku. Ostatni zjazd odbył się w Wolnym i Hanzeatyckim mieście Hamburgu w dniach 7—11 czerwca 1982 r., poprzednie we Freiburgu i Breigau i Münster. W zjeździe wzięli udział liczni pracownicy wszystkich krajowych urzędów konserwatorskich (ok. 150 osób) oraz przedstawiciele Austrii, Belgii, NRD, Polski, Szwajcarii i Szwecji.

Obok obrad zamkniętych — uczestniczyli w nich kierownicy urzędów konserwatorskich — tematyka zjazdu, jak corocznie, poświęcona była zagadnieniom zabytków regionu, w którym odbywa się zjazd. Tym razem mówiono o Hamburgu i jego zabytkach. Główne referaty poświęcone nie tylko ogólnym problemom rozwoju miasta i jego problemów konserwatorskich lecz przede wszystkim zagadnieniom ochrony architektury mieszkaniowej okresu Republiki Weimarskiej w Hamburgu wygłosili: prof. dr Manfred F. Fischer (konserwator zabytków m. Hamburga), dr Hermann Hipp i dr Mathieu.

Lata 1918—1933 przyniosły olbrzymi rozwój społecznego budownictwa mieszkaniowego na obrzeżach miasta. Po-

wstały wówczas dzielnice mieszkaniowe w Altonie, Dulsbergu, Barmbeck, Jarrestadt. Głównym projektantem i inicjatorem budowy osiedli był znany architekt Fritz Schumacher, późniejszy senator m. Hamburga ds. budownictwa. Wśród innych architektów wymienić można G. Oelsnera, J. C. Hansena, F. Ostermeyera, K. Schneidera. Była to architektura postępową, odpowiadającą potrzebom socjalnym ludności, a jednocześnie niezwykle interesująca gdy chodzi o rozwiązanie brył i urbanistyki. Osiedla mieszkaniowe w formie zamkniętych jednostek z otwartymi przestrzeniami zieleni, pod względem urbanistycznym, bliskie są tendencjom widocznym w działalności polskich architektów: Tadeusza Tołwińskiego, Romualda Gutta, Heleny i Szymona Syrkusów. Architektonicznie natomiast osiedla te są zjawiskiem specyficznym dla Niemiec, a zwłaszcza Hamburga, kształtowane pod przemożnym wpływem Fritza Schumachera. Jest to architektura ceglana, nietynkowana, o różnych formach modernistycznych. Ich wyrazem są ciekawie formowane portale wejściowe czy faktura ścian. Układy budynków są różne, przeważnie w formie obrzeżnych, długich bloków, zamykających wewnętrzną zieloną przestrzeń. Spotykane są również układy galeriowe. Mieszkania średniej wielkości, dostosowane do potrzeb klasy robotniczej i drobnych urzędników. Charakterystyczne jest to, że większość autorów tej postępowej architektury, po 1933 r. znalazła się na emigracji.

Problemem konserwatorskim jest dzi-

siaj zagadnienie masowej wymiany okien w tych budynkach. Dawne szprosowe okna, odpowiadające ówczesnie obowiązującej normie DIN, wymieniane są obecnie przez użytkowników na okna nowoczesne, wypełniane jedną klejoną szybą, co zmienia wyraz architektoniczny budynków. Powodem tego zjawiska są nie tylko lepsze walory użytkowe nowoczesnych okien, ale również niższe koszty z uwagi na ich masową produkcję fabryczną. Władze konserwatorskie wspólnie z działaczami społecznymi dążą do utrzymania dawnego charakteru otworów okiennych. Proponowane jest stosowanie ram z tworzyw sztucznych, szklonych jedną podwójną szybą, na której naklejone są szpros, mające odtworzyć dawny sposób szklenia.

Obrady połączono ze zwiedzaniem osiedli mieszkaniowych z lat 1918—1931, współczesnych założeń zielonych, portu hamburskiego oraz dzielnic willowych z I połowy XIX w., w tym klasycystycznego pałacyku Jenischhaus proj. F. Schinkla.

Wojciech Kalinowski

¹ Architektura mieszkaniowa Hamburga z lat 1918—1933 przedstawiona została wyczerpująco w publikacji: Hermann Hipp: *Wohnstadt Hamburg. Mietshäuser zwischen Inflation und Weltwirtschaftskrise*, „Hamburg-Inventar”, Themen-Reihe Band 1, Hamburg 1982.

REKONSTRUKCJA I REWALORYZACJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY W POLSCE — WIECZÓR NAUKOWY W SIEDZIBIE ZPwA „STRZECHA” W WIEDNIU

Związek Polaków w Austrii „Strzecha” będący organizacją apolityczną, prowadzi działalność w upowszechnianiu oświaty, kultury i nauki polskiej, a także pielęgnuje polskie tradycje narodowe i ludowe na terenie Republiki Austriackiej. Związek wydaje m.in. liczne publikacje oraz organizuje wiele imprez, poświęconych za każdym razem wybranemu problemowi.

Właśnie 15 maja 1982 r. w siedzibie Związku odbył się wieczór naukowy poświęcony sprawom rekonstrukcji i rewaloryzacji zabytków architektonicznych w Polsce. Gościem był prof. dr hab. arch. Wojciech Kalinowski, dyrektor Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie, przedstawiając dwa referaty ilustrowane przezroczami. Temat pierwszy poświęcony był *Zagadnieniom*

ochony zabytków w Polsce w obecnej sytuacji społeczno-politycznej. Omówione zostały nie tylko znane osiągnięcia, ale także liczne niestety niedociągnięcia i popełnione błędy oraz skandaliczne niekiedy poczynania różnych instytucji, użytkujących dawne obiekty, co doprowadziło w efekcie do dewastacji i zaniedbań. Były to może słowa bolesne, ale słuszne. Prawdę należy bowiem mówić zawsze, wszędzie i głośno. Jedyną metodą postępowania można doprowadzić do stanu rzeczywiście społecznej kontroli nad budowlami zabytkowymi, jak też zapobiec ich niszczeniu.

Szczególnie interesujące były uwagi prelegenta, dotyczące m.in. blasków i cieni wprowadzanej obecnie w Polsce reformy gospodarczej, jak też koncepcje i propozycje zmierzające do opanowa-

nia problemu, w imię ocalenia i przekazania następnym pokoleniom dóbr kultury materialnej.

Drugi temat prof. W. Kalinowski poświęcił *Odbudowie Zamku Królewskiego w Warszawie*. Był to obszerny zarys historii budowy Zamku, jego zniszczenia w okresie drugiej wojny światowej oraz ostatnie lata odbudowy budowli, będącej symbolem państwowości polskiej. Wieczór naukowy w siedzibie Związku Polaków w Austrii „Strzecha” w Wiedniu był przykładem dobrej współpracy ze środowiskiem polonijnym przedstawicieli świata nauki z kraju.

Dymitr Sozyko
członek Zarządu ZPwA „Strzecha”